

فصل بیست و دوم

شاخص های قیمت

مقدمه

سابقه بررسی قیمت‌ها و محاسبه شاخص‌های ذی‌ربط در نقاط شهری و روستایی کشور که در حال حاضر توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و مرکز آمار ایران انجام می‌گیرد، به شرح زیر است:

الف) شاخص قیمت عمده‌فروشی کالاها و شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی در نقاط شهری

برای اولین بار، بانک ملی ایران در سال ۱۳۱۵، محاسبه شاخص هزینه زندگی^۱ و شاخص قیمت عمده‌فروشی کالاها را در نقاط شهری آغاز کرد. در سال ۱۳۳۸، با تغییر سال پایه، محاسبه شاخص هزینه زندگی و شاخص قیمت عمده‌فروشی کالاها مورد تجدیدنظر قرار گرفت و با تأسیس بانک مرکزی ایران در سال ۱۳۳۹، مسئولیت تهیه شاخص‌های مذکور، به این بانک محول شد. بانک مرکزی ایران، با توجه به

تغییرات قابل‌ملاحظه در الگوی مصرف خانوارها و ترکیب هزینه آن‌ها، سال ۱۳۴۸ را سال پایه قرار داد و تجدیدنظر دوم را در محاسبه شاخص هزینه زندگی و شاخص قیمت عمده‌فروشی کالاها به عمل آورد. در سال ۱۳۵۳ تحولاتی در اوضاع اقتصادی کشور پدید آمد و سال مذکور به‌عنوان سال پایه در نظر گرفته شد. بر همین اساس، محاسبه شاخص‌های فوق، برای سومین بار مورد تجدیدنظر قرار گرفت.

در سال ۱۳۶۱، با توجه به تغییرات ایجادشده در الگوی مصرف خانوارها که ناشی از تحولات اقتصادی و اجتماعی بعد از انقلاب اسلامی بود، این سال به‌عنوان سال پایه انتخاب شد و تجدیدنظر در زمینه محاسبه شاخص‌های مذکور به عمل آمد.

در سال ۱۳۶۹، با پایان یافتن جنگ تحمیلی و تغییر شرایط اقتصادی، ضرورت تجدیدنظر در سال پایه احساس شد و این سال را بانک مرکزی به‌عنوان سال پایه انتخاب کرد.

بانک مرکزی در سال ۱۳۷۸، سال پایه را برای "شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری ایران" از سال ۱۳۶۹ به سال

^۱ منظور از "شاخص هزینه زندگی"، "شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی" است.

موردنظر برای سال‌های ۱۳۷۵ لغایت ۱۳۸۳، به تفکیک استان‌ها و کل کشور تهیه و منتشر شده است. از سال ۱۳۸۳ تا سال ۱۳۹۱، سال ۱۳۸۱ به‌عنوان سال پایه مبنای محاسبه بوده است. در حال حاضر بر اساس آخرین تجدیدنظر سال ۱۳۹۰ به‌عنوان سال پایه مبنای محاسبه قرار گرفته است.

تعاریف و مفاهیم

شاخص بهای عمده‌فروشی کالاها: معیار سنجش تغییرات متوسط قیمت.

شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی: معیار سنجش تغییرات قیمت تعداد معین و ثابتی از کالاها و خدمات مورد مصرف خانوار نسبت به سال پایه، شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی نامیده می‌شود.

طبقه‌بندی در گروه‌های کالاها و خدمات: طبقه‌بندی کالاها و خدمات در شاخص‌های قیمت، بر اساس ماهیت آن‌ها و طبقه‌بندی‌های بین‌المللی و نیازهای ملی انجام گرفته است، ولی مبنای کلی، طبقه‌بندی پیشنهادی سازمان ملل (COICOP)^۲ برای کالاها و خدمات مصرفی، SITC^۳ برای عمده‌فروشی می‌باشد که بنا بر ملاحظات اقتصاد ایران، تغییراتی در آن داده شده است.

۱۳۷۶ تغییر داد. همچنین این شاخص از سال ۱۳۸۵ بر اساس سال پایه ۱۳۸۳ محاسبه و ارائه شده است. لازم به ذکر است از سال ۱۳۸۱ محاسبه این شاخص در دفتر "شاخص قیمت‌ها"ی مرکز آمار ایران آغاز شد و از سال ۱۳۹۰ مقرر شد اطلاعات این شاخص در سالنامه آماری کشور بر اساس سال پایه ۱۳۸۱ ارائه شود. شایان‌ذکر است در سال ۱۳۹۱ اطلاعات این شاخص بر اساس سال پایه ۱۳۹۰ توسط دفتر شاخص قیمت مرکز آمار ایران محاسبه و در سالنامه آماری کشور قرار گرفت.

ب) شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی

خانوارها در نقاط روستایی

در سال ۱۳۵۳، مرکز آمار ایران برای اولین بار، طرح آمارگیری از قیمت خرده‌فروشی تعدادی از کالاها و خدمات مصرفی در نقاط روستایی را به مرحله اجرا در آورد و از آن زمان تا مهرماه ۱۳۵۷، نتایج حاصل از آمارگیری‌های مذکور را همه‌ساله به‌صورت متوسط قیمت کالاها و خدمات مصرفی در نقاط روستایی، در قالب نشریات فصلی و سالانه، منتشر می‌کرد. پس از آن، نتایج نیمه دوم سال ۱۳۵۸ و نیمه اول سال ۱۳۵۹ طرح آمارگیری فوق، به‌صورت متوسط قیمت و شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی روستایی در اختیار علاقه‌مندان قرار گرفت.

از سال ۱۳۶۱ لغایت سال ۱۳۷۵، شاخص قیمت خرده‌فروشی کالاها و خدمات مصرفی خانوارها در نقاط روستایی، بر اساس سال پایه ۱۳۶۱ تهیه و منتشر می‌شد. همچنین در سال ۱۳۷۶، سال ۱۳۷۴ به‌عنوان سال پایه انتخاب و آمارهای

^۲ طبقه‌بندی مصرف فردی برحسب هدف

(Classification of Individual Consumption)
(According Purpose: COICOP)

^۳ طبقه‌بندی استاندارد بین‌المللی تجارت (Standard
(International Trade Classification: SITC)

در این طبقه‌بندی‌ها، کالاها و خدمات به چند گروه بزرگ تقسیم می‌شود که هر یک از آن‌ها چندین زیرگروه دارد. گروه‌های بزرگ را گروه‌های اصلی و زیرگروه‌های آن‌ها را گروه‌های فرعی کالاها و خدمات می‌نامند. در ضمن، گروه‌های کالاها و خدمات برحسب نیاز بر اساس گروه‌های اختصاصی نیز طبقه‌بندی می‌شوند.

سال پایه: سال معین و ثابتی است که درصد تغییرات شاخص، نسبت به آن سنجیده می‌شود و عدد شاخص در آن سال برابر ۱۰۰ است.

ضریب اهمیت: سهم هر کالا یا خدمت را در مجموعه کالاها و خدمات مشمول شاخص، ضریب اهمیت می‌گویند. در شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی، سهم هر کالا یا خدمت، نسبت هزینه پرداختی خانوار، برای آن کالا یا خدمت به کل هزینه خانوار می‌باشد. در شاخص قیمت عمده‌فروشی، سهم هر کالا، ارزش

فروش عمده‌فروشی کالا به کل ارزش عمده‌فروشی کالاها می‌باشد.

نقاط شهری: رجوع کنید به تعاریف و مفاهیم "فصل ۲- جمعیت".

نقاط روستایی: رجوع کنید به تعاریف و مفاهیم "فصل ۲- جمعیت"

گزیده اطلاعات

شاخص کل قیمت کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای شهری و روستایی در سال ۱۳۹۵ نسبت به سال قبل به ترتیب ۷/۴ و ۹/۳ درصد کاهش و افزایش را نشان می‌دهد. بیشترین افزایش در خانوارهای شهری مربوط به گروه دخانیات با مقدار ۱۴/۶ و بیشترین افزایش در خانوارهای روستایی مربوط به گروه آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها با مقدار ۲۲/۳ می‌باشد.

۱-۲۲- شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای شهری برحسب گروه‌های اختصاصی، اصلی و برخی از گروه‌های فرعی (۱۳۹۰=۱۰۰)

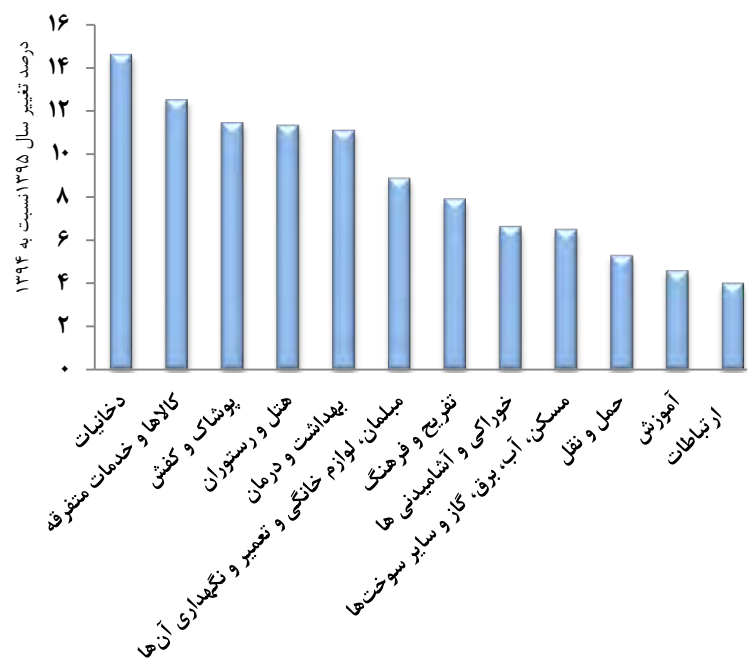
گروه‌های کالاها و خدمات	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	درصد تغییر سال ۱۳۹۵ نسبت به سال ۱۳۹۴
شاخص کل.....	۱۲۷/۰	۱۶۶/۱	۱۹۰/۳	۲۱۰/۰	۲۲۵/۷	۷/۴
گروه‌های اصلی و فرعی						
خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات.....	۱۴۵/۳	۲۰۶/۳	۲۲۲/۹	۲۳۷/۸	۲۵۴/۰	۶/۸
خوراکی و آشامیدنی‌ها	۱۴۴/۶	۲۰۴/۷	۲۲۱/۳	۲۳۶/۱	۲۵۱/۸	۶/۶
خوراکی‌ها	۱۴۳/۹	۲۰۳/۲	۲۱۹/۲	۲۳۳/۱	۲۴۸/۲	۶/۵
نان و غلات	۱۳۴/۷	۱۸۶	۲۰۷/۸	۲۱۷/۶	۲۲۹/۸	۵/۶
گوشت قرمز، سفید و فراورده‌های آن‌ها...	۱۵۳/۴	۲۰۰/۳	۲۱۴/۷	۲۲۰/۲	۲۴۵/۱	۱۱/۳
گوشت قرمز و گوشت ماکیان	۱۵۲/۷	۱۹۷/۸	۲۰۹/۷	۲۱۳/۲	۲۳۹/۴	۱۲/۳
ماهی‌ها و صدف‌داران.....	۱۶۰/۳	۲۲۴/۵	۲۶۲/۵	۲۸۷/۷	۲۹۹/۲	۴/۰
لبنیات و تخم‌مرغ	۱۵۱/۳	۱۹۴/۷	۲۲۱/۴	۲۴۱/۱	۲۵۶/۷	۶/۵
روغن‌ها و چربی‌ها	۱۴۲/۹	۲۱۰/۵	۲۲۶/۴	۲۳۸/۳	۲۵۳/۴	۶/۳
میوه‌ها و خشکبار	۱۴۹/۹	۲۲۶/۷	۲۳۹/۸	۲۷۲/۷	۲۷۱/۹	-۰/۳
سبزی‌ها و حبوبات	۱۵۰/۶	۲۵۶/۳	۲۵۲/۴	۲۶۹/۲	۲۴۷/۳	۱/۹
قند و شکر و شیرینی‌ها	۱۲۲/۷	۱۶۶/۲	۱۸۱/۷	۱۹۹/۳	۲۲۷/۲	۱۴/۰
ادویه و چاشنی‌ها	۱۳۰/۰	۱۹۱/۸	۲۱۷/۳	۲۳۶/۴	۲۶۴/۹	۱۲/۱
چای و سایر آشامیدنی‌ها (غیرالکلی).....	۱۵۷/۹	۲۳۲/۴	۲۵۹/۵	۲۹۱/۶	۳۱۵/۵	۸/۲
دخانیات	۱۷۶/۷	۲۷۷/۵	۲۹۷/۳	۳۱۲/۶	۳۵۸/۳	۱۴/۶
کالاهای غیرخوراکی و خدمات	۱۲۰/۰	۱۵۰/۷	۱۷۷/۹	۴/۱۹۹	۲۱۴/۸	۷/۷

۲۲-۱- شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای شهری برحسب گروه‌های اختصاصی، اصلی و برخی از گروه‌های فرعی (دنباله) (۱۳۹۰=۱۰۰)

گروه‌های کالاها و خدمات	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	درصد تغییر سال ۱۳۹۵ نسبت به سال ۱۳۹۴
پوشاک و کفش.....	۱۲۹/۸	۱۷۸/۵	۲۰۹/۲	۲۳۱/۳	۲۵۷/۸	۱۱/۴
مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها	۱۰۹/۷	۱۲۳/۷	۱۴۸/۱	۱۷۳/۶	۱۸۴/۸	۶/۵
مسکن	۱۱۰/۵	۱۲۵/۶	۱۵۰/۴	۱۷۶/۷	۱۸۶/۸	۵/۷
اجاره.....	۱۱۰/۳	۱۲۴/۹	۱۴۹/۶	۱۷۶/۱	۱۸۵/۹	۵/۶
نگهداری و تعمیر واحد مسکونی	۱۲۶/۲	۱۷۴/۱	۲۰۱/۵	۲۲۵/۰	۲۴۸/۰	۱۰/۲
آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها	۱۰۴/۷	۱۱۱/۶	۱۳۳/۶	۱۵۳/۰	۱۷۲/۱	۱۲/۵
بلمان، لوازم خانگی و تعمیر و نگهداری آن‌ها	۱۳۳/۵	۱۹۱/۴	۲۱۶/۸	۲۳۶/۰	۲۵۶/۹	۸/۹
بهداشت و درمان.....	۱۲۱/۷	۱۷۷/۰	۲۱۱/۷	۲۴۳/۸	۲۷۰/۸	۱۱/۱
حمل و نقل	۱۲۶/۵	۱۷۳/۹	۲۱۵/۶	۲۲۹/۸	۲۴۱/۹	۵/۳
ارتباطات.....	۱۰۹/۸	۱۲۶/۰	۱۱۸/۲	۱۱۰/۷	۱۱۵/۱	۴/۰
تفریح و فرهنگ.....	۱۳۷/۳	۱۸۴/۳	۲۱۲/۵	۲۴۲/۴	۲۶۱/۵	۷/۹
آموزش	۱۰۸/۳	۱۲۵/۱	۱۵۸/۳	۱۸۴/۹	۱۹۳/۴	۴/۶
هتل و رستوران	۱۳۲/۰	۱۷۸/۰	۲۰۵/۸	۲۳۳/۷	۲۶۰/۱	۱۱/۳
کالاها و خدمات متفرقه	۱۵۲/۳	۱۸۲/۱	۱۹۹/۹	۲۱۳/۳	۲۴۰/۰	۱۲/۵
گروه‌های اختصاصی						
کالاها	۱۳۷/۸	۱۹۰/۸	۲۱۴	۲۲۹/۲	۲۴۶/۱	۷/۴
خدمات	۱۱۳/۷	۱۳۵/۷	۱۶۱/۳	۱۸۶/۵	۲۰۰/۶	۷/۶
شاخص کل ^(۱)	۱۳۳/۳	۱۸۱/۷	۲۰۵/۸	۲۲۲/۹	۲۴۰/۷	۸/۰

(۱) شاخص کل منهای ارزش اجاری واحدهای مسکونی ملکی.
مأخذ: مرکز آمار ایران. دفتر شاخص قیمت‌ها.

۲۲-۱- درصد تغییر شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای شهری
سال ۱۳۹۵ نسبت به ۱۳۹۴

منبع: جدول ۲۲-۱

۲۲- شاخص‌های قیمت ۷۶۳

۲-۲- شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای روستایی برحسب گروه‌های اختصاصی، اصلی و برخی از گروه‌های فرعی (۱۳۹۰=۱۰۰)

گروه‌های کالاها و خدمات	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	درصد تغییر سال ۱۳۹۵ نسبت به سال ۱۳۹۴
شاخص کل.....	۱۳۲/۷	۱۷۸/۳	۲۰۱/۴	۲۱۹/۴	۲۳۹/۷	۹/۳
گروه‌های اصلی و فرعی						
خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات.....	۱۴۴/۷	۲۰۵/۰	۲۱۹/۹	۲۳۳/۱	۲۵۳/۲	۸/۶
خوراکی و آشامیدنی‌ها	۱۴۳/۶	۲۰۲/۶	۲۱۷/۸	۲۳۱/۱	۲۵۰/۸	۸/۵
خوراکی‌ها	۱۴۱/۸	۱۹۹/۷	۲۱۳/۸	۲۲۶/۸	۲۴۵/۸	۸/۴
نان و غلات	۱۳۸/۴	۱۸۱/۵	۲۰۵/۹	۲۱۹/۸	۲۲۸/۵	۳/۹
گوشت قرمز، سفید و فراورده‌های آن‌ها...	۱۴۹/۲	۱۹۱/۰	۲۰۰/۱	۱۹۶/۷	۲۲۳/۴	۱۳/۶
گوشت قرمز و گوشت ماکیان	۱۴۸/۳	۱۸۷/۸	۱۹۴/۶	۱۸۸/۸	۲۱۶/۶	۱۴/۷
ماهی‌ها و صدف‌داران.....	۱۶۰/۱	۲۳۰/۰	۲۶۷/۹	۲۹۴/۶	۳۰۸/۰	۴/۵
لبنیات و تخم‌مرغ	۱۳۷/۲	۱۷۶/۰	۱۹۰/۳	۲۰۳/۹	۲۱۶/۴	۶/۲
روغن‌ها و چربی‌ها	۱۴۱/۸	۲۰۲/۸	۲۱۱/۵	۲۲۷/۴	۲۴۸/۰	۹/۰
میوه‌ها و خشکبار	۱۵۴/۲	۲۳۴/۷	۲۴۷/۹	۲۹۰/۰	۳۱۳/۷	۸/۱
سبزی‌ها و حبوبات	۱۴۴/۳	۲۸۲/۳	۲۷۳/۱	۲۸۸/۲	۲۹۸/۶	۳/۶
قند و شکر و شیرینی‌ها	۱۱۹/۱	۱۵۹/۸	۱۸۰/۳	۱۹۵/۹	۲۳۹/۱	۲۲/۰
ادویه و چاشنی‌ها	۱۲۸/۸	۱۹۴/۴	۲۱۷/۷	۲۳۶/۳	۲۶۳/۴	۱۱/۵
چای و سایر آشامیدنی‌ها (غیرالکلی).....	۱۷۶/۰	۲۵۳/۲	۲۸۶/۱	۳۰۵/۰	۳۳۶/۷	۱۰/۴
دخانیات	۱۸۴/۳	۲۹۸/۷	۳۰۳/۴	۳۱۲/۷	۳۴۸/۴	۱۱/۴
کالاهای غیرخوراکی و خدمات	۱۲۴/۳	۱۵۹/۵	۱۸۸/۲	۲۰۹/۷	۲۳۰/۲	۹/۸

۲-۲- شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای روستایی برحسب گروه‌های اختصاصی، اصلی و برخی از گروه‌های فرعی (دنباله)
(۱۳۹۰=۱۰۰)

گروه‌های کالاها و خدمات	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	درصد تغییر سال ۱۳۹۵ نسبت به سال ۱۳۹۴
پوشاک و کفش.....	۱۳۰/۷	۱۸۰/۵	۲۱۲/۱	۲۳۰/۱	۲۵۲/۱	۹/۵
مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها	۱۱۲/۰	۱۲۵/۶	۱۵۴/۸	۱۸۳/۸	۲۰۷/۶	۱۳/۰
مسکن.....	۱۱۰/۴	۱۲۶/۱	۱۵۱/۲	۱۷۷/۵	۱۸۷/۸	۵/۸
اجاره.....	۱۱۰/۳	۱۲۴/۹	۱۴۹/۶	۱۷۶/۱	۱۸۵/۹	۵/۶
نگهداری و تعمیر واحد مسکونی.....	۱۱۴	۱۵۵/۲	۱۸۸/۸	۲۱۱/۶	۲۳۱/۷	۹/۵
آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها.....	۱۱۴/۱	۱۲۴/۸	۱۵۹/۸	۱۹۲/۷	۲۳۵/۶	۲۲/۳
بلمان، لوازم خانگی و تعمیر و نگهداری آن‌ها	۱۳۵/۰	۲۰۲/۰	۲۳۲/۵	۲۴۹/۹	۲۶۹/۶	۷/۹
بهداشت و درمان.....	۱۲۲/۲	۱۷۵/۹	۲۰۵/۸	۲۳۳/۵	۲۹۵/۵	۱۱/۱
حمل و نقل.....	۱۲۳/۵	۱۶۵/۴	۲۰۲/۲	۲۱۹/۸	۲۳۳/۶	۶/۳
ارتباطات.....	۱۱۱/۵	۱۲۸/۸	۱۲۴/۵	۱۱۸/۰	۱۲۴/۵	۵/۵
تفریح و فرهنگ.....	۱۴۰/۶	۱۹۵/۶	۲۲۷/۹	۲۵۹/۹	۲۸۰/۴	۷/۹
آموزش.....	۱۰۹/۸	۱۲۸/۲	۱۷۱/۲	۲۰۲/۸	۲۰۹/۳	۳/۲
هتل و رستوران.....	۱۲۸/۹	۱۷۵/۶	۱۹۸/۸	۲۱۰/۲	۲۲۱/۳	۵/۳
کالاها و خدمات متفرقه.....	۱۶۴/۰	۱۹۶/۳	۲۱۶/۷	۲۳۰/۷	۲۵۶/۵	۱۱/۲
گروه‌های اختصاصی						
کالاها.....	۱۳۸/۷	۱۹۱/۶	۲۱۲/۸	۲۲۸/۵	۲۵۰/۱	۹/۵
خدمات.....	۱۱۷/۶	۱۴۴/۷	۱۷۲/۴	۱۹۶/۵	۲۱۳/۶	۸/۷
شاخص کل ^(۱)	۱۳۵/۴	۱۸۴/۸	۲۰۷/۶	۲۲۴/۶	۲۴۶/۲	۹/۶

(۱) شاخص کل منهای ارزش اجاری واحدهای مسکونی ملکی.
مأخذ: مرکز آمار ایران. دفتر شاخص قیمت‌ها.